

Wiktoria BAZYLIŃSKA*

Oktawian WENKLAR**

Klaudia WIĘCŁAWSKA***

REGIONALNE ZRÓŻNICOWANIE FUNKCJI TURYSTYCZNEJ W POLSCE

Zarys treści: Głównym celem podjętych badań jest określenie i ocena zróżnicowania funkcji turystycznej w Polsce w ujęciu regionalnym w 2021 roku, a także wskazanie regionów o niewykorzystanym potencjalnie turystycznym. Poziom funkcji turystycznej wyznaczono przy pomocy wskaźnika syntetycznego, metodą bezwzrocową – na bazie wskaźników cząstkowych (wskaźnik Baretje’a-Deferta, wskaźnik gęstości bazy noclegowej, wskaźnik Schneidera, wskaźnik Charvata, odsetek podmiotów gospodarczych w sekcji I 55). Dane pochodzą z Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego. Na podstawie wyników podzielono województwa na cztery klasy o różnym poziomie funkcji turystycznej: klasa I – poziom wysoki (zachodniopomorskie, pomorskie, małopolskie), klasa II – poziom średni (warmińskomazurskie, dolnośląskie), klasa III – poziom niski (kujawsko-pomorskie, lubuskie, mazowieckie, podkarpackie, śląskie, świętokrzyskie), klasa IV – poziom bardzo niski (lubelskie, łódzkie, opolskie, podlaskie i wielkopolskie). W niektórych województwach występujące walory turystyczne są słabo wykorzystywane.

Słowa kluczowe: funkcja turystyczna, wskaźniki funkcji turystycznej, województwa, regiony.

* Studentka studiów I stopnia na kierunku Turystyka i Rekreacja, Studenckie Koło Naukowe Turystyki i Rekreacji – TRAVELin, Wydział Nauk Ekonomicznych, Politechnika Koszalińska

** Student studiów I stopnia na kierunku Turystyka i Rekreacja, Studenckie Koło Naukowe Turystyki i Rekreacji – TRAVELin, Wydział Nauk Ekonomicznych, Politechnika Koszalińska

*** Studentka studiów I stopnia na kierunku Turystyka i Rekreacja, Studenckie Koło Naukowe Turystyki i Rekreacji – TRAVELin, Wydział Nauk Ekonomicznych, Politechnika Koszalińska

Wprowadzenie

Turystyka jest narzędziem poznania, które zaspokaja potrzeby fizjologiczne i kulturalne oraz poszerza zainteresowania człowieka, przybliża poznanie innego oblicza kulturowego świata, jego niejednorodności i szczególności. Ponadto turystyka może być narzędziem budującym przeżycia oraz emocjonalne więzi z miejscami, osobami, u których gościmy, grupami społecznymi, osobami nam towarzyszącymi czy nawet wydarzeniami. Turystyka jest również narzędziem rozwoju społeczno-gospodarczego, wpływając na możliwości rozwoju obszarów, na których odbywa się ruch turystyczny¹. O tym zwykle decyduje występowanie walorów turystycznych, czyli zespołu elementów środowiska naturalnego oraz elementów poza przyrodniczych, które – wspólnie lub każde z osobna – są przedmiotem zainteresowań turysty².

Intencją prezentowanej pracy jest zwrócenie uwagi na dysproporcje, jakie występują w Polsce w zakresie wykorzystania turystycznego poszczególnych regionów. Podczas, gdy niektóre obszary Polski zmagają się z tzw. „przeludnieniem turystycznym”, inne dysponują niewykorzystanymi walorami³.

Polska jako obszar turystyczny jest bogaty w zabytki, pamiątki historyczne, malownicze krajobrazy, w przyrodę nieożywioną, jak i ożywioną. Mimo to kraj jest niedoceniany i mało znany zarówno na międzynarodowym rynku turystycznym, jak i wśród swoich własnych obywateli. Polska nadal ustępuje innym, bardziej renomowanym, chociaż niekoniecznie tak atrakcyjnym obszarom turystycznym.

Jednym z powodów występowania niedostatecznego wykorzystania regionów mimo ich umiarkowanego bądź wysokiego potencjału turystycznego może być obrana przez państwo polityka gospodarcza. Dofinansowania regionalne bądź rozwijająca się pręźnie w kraju infrastruktura są czynnikami napędowymi wykorzystania potencjału. Jako, iż Polska czerpie stosunkowo niewielkie korzyści finansowe z turystyki, polityka gospodarcza jest bardziej nastawiona na inne branże gospodarki⁴.

Głównym celem podjętych badań jest określenie i ocena zróżnicowania funkcji turystycznej w Polsce w ujęciu regionalnym w 2021 roku, a także wskazanie regionów o niewykorzystanym potencjalne turystycznym.

¹ J. Czerwiński, *Podstawy turystyki*, CeDeWu, Warszawa 2015, s. 366.

² I. Potocka, *Walory turystyczne*, (w:) *Uwarunkowania i plany rozwoju turystyki*, Z. Młynarczyk, A. Zajadacz red., UAM, Poznań 2009, s. 9-18.

³ T. Lijewski, M. Mikułowski, *Geografia turystyki Polski*, PWE, Warszawa 2008, s. 5.

⁴ T. Mańkowski, *Miejsce turystyki i rekreacji w polityce społeczno-gospodarczej państwa*, (w:) *Ekonomika turystyki i rekreacji*, A. Panasiuk, red. nauk., PWN, Warszawa 2011, s. 299.

Tekst artykułu składa się z kilku sekcji. W pierwszej z nich odniesiono się do teoretycznego ujęcia funkcji turystycznej. W drugiej scharakteryzowano metodę badawczą. Sekcja trzecia zawiera wyniki przeprowadzonych analiz. Natomiast czwarta obejmuje zakończenie i wnioski.

Funkcja turystyczna – ujęcie teoretyczne

Funkcja turystyczna jest różnie definiowana, każde jednak ujęcie nawiązuje do działalności społeczno-ekonomicznej, a także do wykorzystania występujących lokalnie walorów turystycznych. Wskazują na to przykłady definicji, które można odnaleźć w literaturze przedmiotu:

- Funkcja turystyczna (wypoczynkowa) obszaru jest rozumiana jako działalność społeczno-ekonomiczna realizowana przez dany obszar, region, miejscowość, a także jego mieszkańców, której celem jest przywrócenie odwiedzającym utraconych poprzez zmęczenie normalnych zdolności psychologicznych ich organizmu z zastosowaniem naturalnych właściwości środowiska geograficznego⁵.
- Funkcja turystyczna jest działalnością społeczno-ekonomiczną skierowaną na obsługę turystów, którą miejscowość czy też obszar spełnia w systemie gospodarki narodowej⁶.
- Funkcja turystyczna jest wypadkową występowania walorów turystycznych, zagospodarowania turystycznego, a także ruchu turystycznego.
- Funkcja turystyczna to działalność społeczno-ekonomiczna w miejscowości lub regionie ukierunkowana na obsługę turystów, z której wynika zdolność do zaspokajania konkretnych potrzeb turystycznych⁷.
- Funkcja turystyczna jest jedną z funkcji usługowych, której idea jest świadczenie usług turystycznych, gdzie za pojęcie usług turystycznych przyjmuje się czynności mające na celu zaspokojenie potrzeb turystycznych człowieka materialnych, jak również niematerialnych⁸.
- Funkcja turystyczna to zdolność (regionu, rejonu lub miejscowości) do przyjęcia i zaspokojenia potrzeb określonej liczby turystów⁹.

⁵ A. Matczak, *Funkcja wypoczynkowa strefy podmiejskiej Łodzi*, Acta Universitatis Lodziensis. Folia Geographica, 1985, nr 5, s. 299-312.

⁶ A. Kowalczyk, *Geografia turystyki*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2000, s. 288.

⁷ M. Derek, *Funkcja turystyczna jako czynnik rozwoju lokalnego w Polsce*, rozprawa doktorska, Uniwersytet Warszawski, Warszawa, 2008, s. 13.

⁸ K. Dwucet, S. Pytel, M. Tkocz, *Funkcje turystyczne miast przemysłowych na przykładzie zespołu miejskiego konurbacji katowickiej*, (w:) *Funkcja turystyczna miast*, red. I. Jażdżewski, XXI Konwersatorium Wiedzy o Mieście, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2008, s. 58.

⁹ A. Pawlikowska-Piechotka, *Zagospodarowanie turystyczne i rekreacyjne*, Wydawnictwo Novae Res, Gdynia, 2009, s. 18.

Tabela 1. Wskaźniki pomiaru funkcji turystycznej

Nazwa	Wzór/ opis
Na podstawie dochodów z turystyki	
Dochody z turystyki na 1 mieszkańca	$W_{DoP} = Do / P$ Do – wielkość dochodów z turystyki P – liczba mieszkańców
Na podstawie zatrudnienia	
Udział zatrudnionych w obsłudze ruchu turystycznego w ogóle zatrudnionych	Funkcja turystycznej rozwija się, gdy zatrudnienie związane z obsługą turystów stanowi ponad 50%
Na podstawie intensywności ruchu turystycznego	
Wskaźnik Charvata	$W_{Ch} = O / P * 100$ O – liczba osobonoclegów P – liczba mieszkańców
Wskaźnik gęstości ruchu turystycznego	$W_{GPow} = G / Pow * 100$ G – liczba turystów Pow – powierzchnia regionu (miejscowości) w km ²
Wskaźnik Schneidera	$W_{Sch} = G / P * 100$ G – liczba turystów P – liczba mieszkańców
Na podstawie poziomu zagospodarowania turystycznego	
Wskaźnik rozwoju bazy noclegowej	$W_{GL} = G / L * 100$ G – liczba turystów L – liczba miejsc noclegowych
Wskaźnik gęstości bazy noclegowej	$W_{LPow} = L / Pow * 100$ L – liczba miejsc noclegowych Pow – powierzchnia obszaru w km ²
Wskaźnik Baretje'a-Deferta	$W_{BD} = L / P * 100$ L – liczba miejsc noclegowych P – liczba mieszkańców

Źródło: Opracowano na podstawie: A. R. Szromek, *Pomiar funkcji turystycznej obszarów za pomocą wskaźników funkcji turystycznej na przykładzie obszarów państw europejskich*, Studia Ekonomiczne, 2013, nr 132, s. 91-103.; M. Hendel, *Przydatność wskaźników funkcji turystycznej w ocenie rozwoju turystycznego obszaru na przykładzie gminy Ustroń*, Zeszyty Naukowe. Organizacja i Zarządzanie Politechniki Śląskiej, 2016, z. 87, s. 157-170; B. Ostrowska, *Ocena funkcji turystycznej miast wojewódzkich w Polsce*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, 2010, nr 842, s. 53-67.

Oceniając stopień rozwoju funkcji turystycznej danego obszaru należy określić oznaki tego rozwoju. W głównym zakresie wyraża się go w wielkości i rodzaju bazy noclegowej, a także intensywności ruchu turystycznego¹⁰. Wielkość, jak również rodzaj bazy noclegowej jest bezpośrednio związany z zaspokojeniem podstawowej potrzeby bytowej odwiedzających, którą jest nocleg¹¹.

W tabeli 1 zestawiono różne wskaźniki służące pomiarowi funkcji turystycznej. Podzielono wskaźniki na kilka grup: na podstawie dochodów z turystyki, na podstawie intensywności ruchu turystycznego, na podstawie zagospodarowania turystycznego.

Analizy funkcji turystycznej dokonuje się w wielu wymiarach prowadzonej działalności. Literatura obejmuje przykłady miar diagnozujących rolę danego obszaru w aspekcie intensywności ruchu turystycznego i zagospodarowania turystycznego, a niekiedy także za pomocą połączeniu obu zagadnień. Rozmiar oraz charakter funkcji turystycznej wyrażają różnego rodzaju mierniki. Pomiaru rozwoju funkcji turystycznej dokonuje się poprzez wykorzystanie kilku wskaźników, wśród których najbardziej znanymi tradycyjnymi są; Baretje'a-Deferta, Schneidera, Charvata czy Deferta¹². Badania funkcji turystycznej dokonuje się poprzez analizę wielkości oraz sposobu zagospodarowania turystycznego, a także wielkości oraz rodzaju ruchu turystycznego¹³.

Coraz częściej rozwój funkcji turystycznej identyfikowany jest jako rozwój lokalny. Funkcja turystyczna przyjęta za funkcję podstawową na danym obszarze doprowadza do przekształceń całej gospodarki aby efektywnie i najlepiej ją realizować¹⁴. Obecnie turystyka regularnie uznawana jest za szansę na utworzenie nowych wakatów, jak również zneutralizowanie niekorzystnych zjawisk społeczno-gospodarczych. Naukowcy często rozpatrują funkcję turystyczną jako ważny czynnik wpływający na przemiany funkcjonowania ośrodków miejskich oraz wiejskich¹⁵.

¹⁰ A.R. Szromek, *Pomiar funkcji turystycznej obszarów za pomocą wskaźników funkcji turystycznej na przykładzie obszarów państw europejskich*, Studia Ekonomiczne, 2013, nr 132, s. 91-103.

¹¹ A. Pawlikowska-Piechotka, op. cit., s. 18.

¹² A.R. Szromek, op. cit., s. 91-103.

¹³ W. Kurda, K. Pukowiec, *Przemiany funkcji turystyczno-rekreacyjnej na obszarach przyrodniczo cennych wokół GOP-u w ostatnich 25 latach na przykładzie Lasów Lublinieckich*, Studia i Materiały CEPL w Rogowie, 2015, z. 45, s. 134-140.

¹⁴ M. Zdon-Korzeniowska: *Jak kształtować regionalne produkty turystyczne? Teoria i praktyka*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków, 2009, s. 21.

¹⁵ I. Kiniorska, S. Partyka, *Funkcja turystyczna jako czynnik aktywizujący miasta województwa Świętokrzyskiego*, Regionalne problemy rozwoju turystyki, Ekonomiczne Problemy Turystyki, 2017, nr 2, s. 157-167.

Można także wyróżnić kategorię obszaru turystycznego, który ze względu na specjalność w branży usług turystycznych uzyskuje w tym zakresie znaczące korzyści, a także tworzy swoją przyszłość bazując o przemysł turystyczny¹⁶.

Material i metoda

Poziom funkcji turystycznej wyznaczono przy pomocy wskaźnika syntetycznego, metodą bezwzrocową – na bazie wskaźników cząstkowych. Na podstawie dostępności danych, a także analizy literatury przedmiotu wybrano¹⁷:

- wskaźnik Baretje’a-Deferta: liczba miejsc noclegowych/liczba mieszkańców*100,
- wskaźnik gęstości bazy noclegowej: liczba miejsc noclegowych/powierzchnia obszaru w km²,
- wskaźnik Schneidera: turyści korzystający z noclegów/liczba mieszkańców*100,
- wskaźnik Charvata: noclegi udzielone/liczba mieszkańców*100,
- odsetek podmiotów gospodarczych w sekcji I 55 (zakwaterowanie).

Metoda bezwzrocowa wskaźnika syntetycznego polega na uśrednieniu znormalizowanych wartości wskaźników diagnostycznych. Zakładając, że wszystkie cechy diagnostyczne to stymulanty w zakresie normalizacji zastosowano następującą formułę:

$$n_{ij}=x_{ij}/\max_{ij}$$

Następnie na podstawie syntetycznego miernika (M_s), jego wartości średniej arytmetycznej (M_{sr}) oraz odchylenia standardowego (O_s) podzielono jednostki analizowanej zbiorowości cztery klasy o różnym poziomie badanego zjawiska¹⁸:

klasa I:	$M_s \geq M_{sr} + O_s$	poziom wysoki,
klasa II:	$M_{sr} + O_s > M_s \geq M_{sr}$	poziom średni,
klasa III:	$M_{sr} > M_s \geq M_s - O_s$	poziom niski,
klasa IV:	$M_s < M_s - O_s$	poziom bardzo niski.

Dane do analizy zaczerpnięto z Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego¹⁹ z 2021 roku.

¹⁶ W. Kurek (red), *Turystyka*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa, 2007, s. 27-28.

¹⁷ A.R. Szromek, op. cit.; W. Poczta, L. Ossowska L., *Endogenne uwarunkowania rozwoju społeczno-gospodarczego obszarów wiejskich Pomorza Środkowego*, Wydawnictwo Uniwersytetu Przyrodniczego, Poznań, 2009, s. 137; J. Kurkiewicz, M. Stonawski, *Podstawy turystyki*, Krakowska Szkoła Wyższa im. Jana Frycza Modrzewskiego, Kraków, 2005, s. 119-148.

¹⁸ F. Wysocki, J. Lira, *Statystyka opisowa*, Wydawnictwo AR w Poznaniu, Poznań 2003, s. 203.

¹⁹ Bank Danych Lokalnych GUS, <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/start> (dostęp: 21.10.2022).

Poziom funkcji turystycznej w Polsce

W tabeli 2 zaprezentowano wskaźniki funkcji turystycznej w poszczególnych województwach w 2021 roku. Natomiast w tabeli 3 wartości znormalizowane tych wskaźników oraz wskaźnik syntetyczny. Zgodnie z uzyskanymi wynikami klasę I – o wysokim poziomie funkcji turystycznej – tworzą trzy województwa: zachodniopomorskie, pomorskie oraz małopolskie. Są one zlokalizowane w północnej (morze) oraz południowej (góry) części Polski. Poszczególne wskaźniki przyjmują w klasie I wysokie wartości:

- Baretje'a-Deferta: od 8,7 do 2,9, średnia: 5,43;
- gęstości bazy noclegowej: od 629,7 do 653,3, średnia: 630,4;
- Schneidera: od 148,5 do 93,1, średnia: 114,3;
- Charvata: od 723,3 do 257,2, średnia: 439,73;
- % podmiotów sekcji I 55: od 3,42 do 1,57, średnia: 2,64.

Wysoki poziom funkcji turystycznej w klasie I wynika z największego w kraju natężenia ruchu turystycznego, bazy noclegowej, gęstości bazy noclegowej oraz wysokiego odsetka podmiotów gospodarczych w zakresie zakwaterowania. Jest to spowodowane występowaniem walorów turystycznych, związanych przede wszystkim z położeniem geograficznym wszystkich trzech województw. Województwa zachodniopomorskie oraz pomorskie leżą nad Morzem Bałtyckim, które głównie wpływa na bardzo wysoki poziom funkcji turystycznej. Oprócz walorów jakimi są morze oraz liczne plaże, tereny te cieszą się czystym i bogatym w jod powietrzem, które powoduje, iż turyści odwiedzają te obszary nie tylko w celach wypoczynkowych lecz również w celach uzdrowiskowych. Z kolei województwo małopolskie w swoich granicach administracyjnych posiada liczne pasma górskie, które wpływają na bardzo wysoki poziom funkcji turystycznej. Najbardziej znane, takie jak Tatry czy Pieniny, swoim majestatycznym wyglądem corocznie licznie przyciągają turystów. Ponadto oprócz walorów naturalnych występują tam liczne walory antropogeniczne, w tym wpisane na listę światowego dziedzictwa UNESCO (np. Stare Miasto w Krakowie, czy drewniane kościoły małopolski).

Tabela 2. Wskaźniki funkcji turystycznej w województwach w Polsce w 2021 roku

Wyszczególnienie	Wskaźnik Baretje-Deferta	Wskaźnik gęstości bazy noclegowej	Wskaźnik Shneidera	Wskaźnik Charvata	Odsetek podmiotów gospodarczych w sekcji I
Dolnośląskie	2,5	357,3	83,7	222,7	0,92
Kujawsko-pomorskie	1,5	172,8	45,0	152,9	0,46
Lubelskie	1,3	102,8	37,3	83,9	0,65
Lubuskie	1,8	125,0	47,9	117,3	0,56
Łódzkie	0,9	119,8	31,4	66,6	0,41
Małopolskie	2,9	653,3	93,1	257,2	1,57
Mazowieckie	1,2	183,4	54,9	99,3	0,49
Opolskie	0,8	76,6	25,2	54,0	0,46
Podkarpackie	1,6	186,5	38,5	115,7	0,81
Podlaskie	1,2	69,8	38,3	89,0	0,71
Pomorskie	4,7	608,2	100,5	338,7	2,92
Śląskie	1,1	384,6	38,7	93,7	0,53
Świętokrzyskie	1,4	147,0	37,2	118,2	0,65
Warmińsko-mazurskie	2,8	160,7	68,1	186,3	1,35
Wielkopolskie	1,1	131,2	36,6	74,3	0,46
Zachodniopomorskie	8,7	629,7	148,5	723,3	3,42
<i>Minimum</i>	<i>0,8</i>	<i>69,8</i>	<i>25,2</i>	<i>54,0</i>	<i>0,4</i>
<i>Maximum</i>	<i>8,7</i>	<i>653,3</i>	<i>148,5</i>	<i>723,3</i>	<i>3,4</i>
<i>Średnia</i>	<i>2,2</i>	<i>256,8</i>	<i>57,8</i>	<i>174,6</i>	<i>1,0</i>

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Klasę II – o średnim poziomie funkcji turystycznej – tworzą 2 województwa (warmińsko-mazurskie oraz dolnośląskie), które są zlokalizowane w północno-zachodniej oraz w południowo-zachodniej części Polski. Poszczególne wskaźniki przyjmują w klasie II następujące wartości:

- Baretje'a-Deferta: od 2,8 do 2,5, średnia: 2,65;
- gęstości bazy noclegowej: od 357,3 do 160,7, średnia: 259;
- Schneidera: od 83,7 do 68,1, średnia: 75,9;
- Charvata: od 222,7 do 186,3, średnia: 204,5;
- % podmiotów sekcji I 55: od 1,35 do 0,92, średnia: 1,14.

Tabela 3. Znormalizowane wskaźniki funkcji turystycznej w województwach w Polsce w 2021 roku

Wyszczególnienie	Wskaźnik Baretje-Deferta	Wskaźnik gęstości bazy noclegowej	Wskaźnik Shneidera	Wskaźnik Charvata	Odsetek podmiotów gospodarczych w sekcji I	Wskaźnik syntetyczny
Dolnośląskie	0,28	0,55	0,56	0,31	0,27	0,39
Kujawsko-pomorskie	0,18	0,26	0,30	0,21	0,14	0,22
Lubelskie	0,14	0,16	0,25	0,12	0,19	0,17
Lubuskie	0,20	0,19	0,32	0,16	0,16	0,21
Łódzkie	0,10	0,18	0,21	0,09	0,12	0,14
Małopolskie	0,33	1,00	0,63	0,36	0,46	0,55
Mazowieckie	0,14	0,28	0,37	0,14	0,14	0,21
Opolskie	0,09	0,12	0,17	0,07	0,14	0,12
Podkarpackie	0,18	0,29	0,26	0,16	0,24	0,23
Podlaskie	0,14	0,11	0,26	0,12	0,21	0,17
Pomorskie	0,54	0,93	0,68	0,47	0,86	0,69
Śląskie	0,12	0,59	0,26	0,13	0,16	0,25
Świętokrzyskie	0,17	0,23	0,25	0,16	0,19	0,20
Warmińsko-mazurskie	0,32	0,25	0,46	0,26	0,39	0,34
Wielkopolskie	0,13	0,20	0,25	0,10	0,13	0,16
Zachodniopomorskie	1,00	0,96	1,00	1,00	1,00	0,99

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych z tabeli 1.

Średni poziom funkcji turystycznej w klasie II wynika z natężenia ruchu turystycznego, natężenia bazy noclegowej, dużej gęstości bazy noclegowej oraz wysokiego odsetka podmiotów gospodarczych w zakresie zakwaterowania. Jest to spowodowane występowaniem walorów turystycznych. Województwo warmińsko-mazurskie jest bogate w walory przyrodnicze, jest to wynikiem jego położenie na terenie Pojezierza Mazurskiego. Przekraczająca 3 tys. liczba jezior, z których ponad 2 tys. mają powierzchnie powyżej 1 ha przyciąga ogromną liczbę turystów, głównie w sezonie letnim. Województwo warmińsko-mazurskie zwane potocznie „Zielonymi Płucami Polski” posiada na swoim terytorium liczne lasy oraz obszary prawnie chronione. Chęć zobaczenia żyjących w nich gatunków zwierząt, które w wielu przypadkach są rzadko spotykane, również przyczynia się do ruchu turystycznego na tych obszarach. Nie tylko walory przyrodnicze wpływają na wysoki poziom funkcji turystycznej tego rejonu. Zabytki historyczne również mają znaczny wpływ. Tak liczne zamki krzyżackie czy zamki należące do byłych biskupów warmińskich są unikalnymi walorami. Drugim atrakcyjnym regionem klasy II jest województwo dolnośląskie. Region ten cechuje się występowaniem licznych pasm górskich (Karkonosze czy Góry Stołowe), popularnych zarówno w sezonie letnim, jak i zimowym. W zakresie walorów antropogenicznych dominuje w regionie główne jego miasto – Wrocław.

Klasę III – o niskim poziomie funkcji turystycznej – tworzy 6 województw (kujawsko-pomorskie, lubuskie, mazowieckie, podkarpackie, śląskie, świętokrzyskie). Są one zlokalizowane w centralnej części Polski oraz przy jej południowej oraz zachodniej granicy. Poszczególne wskaźniki przyjmują w klasie III następujące wartości:

- Baretje'a-Deferta: od 1,8 do 1,1, średnia: 1,43;
- gęstości bazy noclegowej: od 384,6 do 125, średnia: 200;
- Schneidera: od 54,9 do 37,2, średnia: 43,7;
- Charvata: od 152,9 do 93,7, średnia: 116,18;
- % podmiotów sekcji I 55: od 0,46 do 0,81, średnia: 0,58.

Dość niski poziom funkcji turystycznej w klasie I wynika z niskiego natężenia ruchu turystycznego, natężenia bazy noclegowej, niedużej gęstości bazy noclegowej oraz niewysokiego odsetka podmiotów gospodarczych w zakresie zakwaterowania. Jest to spowodowane niewykorzystaniem walorów przyrodniczych. Pomimo znajdowania się tam gór (Góry Świętokrzyskie, Beskid Mały, Żywiecki, Śląski) czy położenia Parków Narodowych (np. Park Narodowy Ujście Warty, Bieszczadzki Park Narodowy bądź Kampinoski Park Narodowy) – województwa te skupiają się głównie na rozwoju innych funkcji gospodarczych. W województwie lubuskim dominuje rolnictwo oraz leśnictwo. Z kolei w województwie śląskim głównie skupiono się na przemyśle ciężkim. Natomiast w ramach województwa mazowieckiego okręg stołeczny nastawiony jest na rozwój usług.

Klasę IV – o bardzo niskim poziomie funkcji turystycznej – tworzy 5 województw (lubelskie, łódzkie, opolskie, podlaskie i wielkopolskie), które są zlokalizowane przy wschodniej, południowej granicy Polski oraz w jej centrum. Poszczególne wskaźniki przyjmują w klasie I następujące wartości:

- Baretje'a-Deferta: od 1,3 do 0,8, średnia: 1,06;
- gęstości bazy noclegowej: od 131,2 do 69,8, średnia: 86,2;
- Schneidera: od 38,3 do 25,2, średnia: 33,76;
- Charvata: od 89 do 54, średnia: 73,56;
- % podmiotów sekcji I 55: od 0,41 do 0,71, średnia: 0,54.

Bardzo niski poziom funkcji turystycznej w klasie IV wynika z: niedużego natężenia ruchu turystycznego oraz natężenia bazy noclegowej, małej gęstości bazy noclegowej, a także niskiego odsetka podmiotów gospodarczych w zakresie zakwaterowania. Jest to spowodowane: brakiem występowania dużej liczby walorów turystycznych. Również wpływ na niski poziom funkcji turystycznej ma położenie wyżej wymienionych województw na mapie Polski. Znajdują się blisko wschodniej granicy Polski, co powoduje mniejszą roczną sumę odwiedzin przez turystów zagranicznych tj. z Niemiec, Czech czy z Wielkiej Brytanii. Ponadto województwa te skupiają się na rozwoju innych funkcji gospodarczych. W województwach podlaskim i lubelskim dominuje rolnictwo i leśnictwo. Z kolei województwo łódzkie oraz opolskie są silnie zindustrializowane.

Podsumowanie

Zgodnie z celem głównym w artykule określono i oceniono zróżnicowania funkcji turystycznej w Polsce w ujęciu regionalnym w 2021 roku, a także wskazanie regionów o niewykorzystanym potencjalnie turystycznym. Polska to kraj atrakcyjny turystycznie, posiadający wiele walorów antropogenicznych i przyrodniczych. Jej obszar rozciąga się od Morza Bałtyckiego przez liczne pojezierza, niziny, kotliny i wyżyny aż po pasma górskie (m.in. Sudety, Karpaty, Beskidy, Bieszczady i Góry Świętokrzyskie). Występowanie tylu form zróżnicowania terenu wpływa na ogromną różnorodność krajobrazową. Jest wiele obszarów korzystnych dla ludzkiego organizmu, gdzie powstały uzdrowiska o długoletnich tradycjach. Ponadto Polska posiada wiele atrakcji antropogenicznych takich jak zamki, pałace, muzea czy skanseny. Najbardziej wyjątkowe miejsca i obiekty zostały wpisane na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO.

Najbardziej atrakcyjne turystycznie są województwa zachodniopomorskie oraz pomorskie ze względu na dostęp do morza i korzystny klimat oraz województwo małopolskie, w którym znajdują się liczne pasma górskie, uzdrowiska, parki narodowe i wiele zabytków.

Nierównomiernym wykorzystaniem walorów turystycznych cechuje się województwo warmińsko-mazurskie. Bogate w walory naturalne i antropogeniczne przez znajdujące się tam pojezierze i liczne zabytki historyczne, posiada dość niskie wskaźniki jak na swój potencjał. Wynika to z faktu, że ruch turystyczny koncentruje się tam głównie na stosunkowo niewielkim obszarze Krainy Wielkich Jezior Mazurskich, powodując znaczną presję antropogeniczną, podczas gdy część obszarów równie atrakcyjnych jest w dość niewielkim stopniu wykorzystywana. Województwa lubelskie oraz podlaskie, w których znajdują się parki narodowe i krajobrazowe oraz wiele obiektów kultury, pomimo znacznego potencjału tych obszarów posiadają najniższe wskaźniki ruchu turystycznego. Warto w przyszłości dążyć do większego wykorzystania potencjału tych regionów, co mogłoby również wspomóc ich rozwój gospodarczy. Regiony te mają dobre warunki do rozwoju różnych form turystyki, w tym form indywidualnych i aktywnych. Oferta taka mogłaby być konkurencyjna wobec masowej turystyki nadmorskiej, szczególnie w czasach, gdy turyści szukają spokoju i inspiracji w czasie wypoczynku.

Bibliografia

1. Bank Danych Lokalnych GUS, <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/start> (dostęp: 21.10.2022).
2. Czerwiński J., *Podstawy turystyki*, CeDeWu, Warszawa 2015, s. 366.
3. Derek M., *Funkcja turystyczna jako czynnik rozwoju lokalnego w Polsce*, rozprawa doktorska, Uniwersytet Warszawski, Warszawa, 2008, s. 13.
4. Dwucet K., Pytel S., Tkocz M., *Funkcje turystyczne miast przemysłowych na przykładzie zespołu miejskiego konurbacji katowickiej*, (w:) *Funkcja turystyczna miast*, red. I. Jażdżewski, XXI Konwersatorium Wiedzy o Mieście, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2008, s. 58.
5. Hendel M., *Przydatność wskaźników funkcji turystycznej w ocenie rozwoju turystycznego obszaru na przykładzie gminy Ustroń*, Zeszyty Naukowe. Organizacja i Zarządzanie Politechniki Śląskiej, 2016, z. 87, s. 157-170;
6. Kiniorska I., Partyka S., *Funkcja turystyczna jako czynnik aktywizujący miasta województwa Świętokrzyskiego*, Regionalne problemy rozwoju turystyki, Ekonomiczne Problemy Turystyki, 2017, nr 2, s. 157-167.
7. Kowalczyk A., *Geografia turystyki*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2000, s. 288.
8. Kurda W., Pukowiec K., *Przemiany funkcji turystyczno-rekreacyjnej na obszarach przyrodniczo cennych wokół GOP-u w ostatnich 25 latach na przykładzie Lasów Lublinieckich*, Studia i Materiały CEPL w Rogowie, 2015, z. 45, s. 134-140.
9. Kurek W. (red), *Turystyka*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa, 2007, s. 27-28.
10. Kurkiewicz J., Stonawski M., *Podstawy turystyki*, Krakowska Szkoła Wyższa im. Jana Frycza Modrzewskiego, Kraków, 2005, s.119-148.
11. Lijewski T., Mikułowski M., *Geografia turystyki Polski*, PWE, Warszawa 2008, s. 5.
12. Mańkowski T., *Miejsce turystyki i rekreacji w polityce społeczno-gospodarczej państwa*, (w:) *Ekonomika turystyki i rekreacji*, A. Panaśiuk, red. nauk., PWN, Warszawa 2011, s. 299.
13. Matczak A., *Funkcja wypoczynkowa strefy podmiejskiej Łodzi*, Acta Universitatis Lodziensis. Folia Geographica, 1985, nr 5, s. 299-312.
14. Ostrowska B., *Ocena funkcji turystycznej miast wojewódzkich w Polsce*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, 2010, nr 842, s. 53-67.
15. Pawlikowska-Piechotka A., *Zagospodarowanie turystyczne i rekreacyjne*, Wydawnictwo Novae Res, Gdynia, 2009, s. 18.

16. Poczta W., Ossowska L., *Endogenne uwarunkowania rozwoju społeczno-gospodarczego obszarów wiejskich Pomorza Środkowego*, Wydawnictwo Uniwersytetu Przyrodniczego, Poznań, 2009, s. 137.
17. Potocka I., *Walory turystyczne*, (w:) *Uwarunkowania i plany rozwoju turystyki*, Z. Młynarczyk, A. Zajadacz red., UAM, Poznań 2009, s. 9-18.
18. Szromek A.R., *Pomiar funkcji turystycznej obszarów za pomocą wskaźników funkcji turystycznej na przykładzie obszarów państw europejskich*, *Studia Ekonomiczne*, 2013, nr 132, s. 91-103.
19. Wysocki F., Lira J., *Statystyka opisowa*. Wydawnictwo AR w Poznaniu, Poznań 2003, s. 203.
20. Zdon-Korzeniowska M., *Jak kształtować regionalne produkty turystyczne? Teoria i praktyka*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków, 2009, s. 21.

REGIONAL DIVERSITY OF THE TOURISM FUNCTION IN POLAND

The main goal of the undertaken research is to identify and assess the diversity of the tourism function in Poland in regional terms in 2021, as well as to identify regions with untapped tourist potential. The level of the tourist function was determined using a synthetic indicator, using the nonreturn method – based on partial indicators (Baretje-Defert index, accommodation base density index, Schneider index, Charvat index, percentage of economic entities in section I 55). The data comes from the Local Data Bank of the Central Statistical Office. On the basis of the results, the voivodships were divided into four classes with different levels of tourism function: class I – high level (zachodniopomorskie, pomorskie, małopolskie), class II – medium level (warmińsko-mazurskie, dolnośląskie), class III – low level (kujawsko-pomorskie, lubuskie, mazowieckie, podkarpackie, śląskie, świętokrzyskie), class IV – very low level (lubelskie, łódzkie, opolskie, podlaskie and wielkopolskie). In some voivodships, the existing tourist values are poorly used.

Keywords: tourism function, tourism function indicators, voivodships, regions.